

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1925 kl. 8 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring av 32 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 164, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Gustafson* i Kasenberg hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta, att 32 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skulle erhålla följande ändrade lydelse:

32 §.

Angående — — — — — Konungen.

Pensionbelopp, — — — — — förverkat.

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som på grund av bestämmelsen i 30 § fjärde stycket icke äger uppbära pension, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock icke förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

Det med ändringsförslaget avsedda tredje stycket i 32 § av pensionsförsäkringslagen har i sin nuvarande lydelse följande avfattning:

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som på grund av bestämmelsen i 30 § fjärde stycket icke äger uppbära pension, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock icke om han försummat att erlagga honom påförd avgift och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppgår till sex kronor och ej heller förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

Såsom vid jämförelse mellan det ifrågavarande lagrummets nuvarande och föreslagna avfattning framgår, avser ändringsförslaget att få ur lagrummet utsluten den ovan med kursiverad stil återgivna delen därav.

Till belysning av ändringsförslagets innebörd vill utskottet till en början redogöra för innehållet i vissa stadganden i pensionsförsäkringslagen. Enligt denna skall i regel varje svensk man eller kvinna genom erläggande av årliga pensionsavgifter och med bidrag av allmänna medel försäkras till erhållande av pension. Pensionsavgifter erläggas icke av någon för år före det, under vilket han fyller 16 år, eller efter det, under vilket han fyllt 66 år. Därjämte äro från skyldighet att erlagga sådana avgifter undantagna till arbete varaktigt oförmögna personer ävensom innehavare av vissa statsbefattningar

Redogörelse för vissa stadganden i pensionsförsäkringslagen.

m. fl. Varje avgiftspliktig person har att årligen erlægga en grundavgift av 3 kronor och, om hans årsinkomst uppgår till minst 600 kronor, därutöver en tilläggsavgift, vars storlek är beroende av inkomstbeloppet. I 14 och 15 §§ av lagen stadgas vissa tider, inom vilka pensionsavgifterna för att få tillgodoräknas skola erläggas. Pensionsrätt inträder vid varaktig oförmåga till arbete och oberoende därav vid fyllda 67 år. Den pension, som erhålles, utgår med viss procent, olika för män och kvinnor, å erlagda pensionsavgifter (s. k. avgiftspension), sålunda att å avgifter påförda under yngre år beräknas viss högre procent, som sedermera sjunker i visst förhållande till den högre ålder, vederbörande befunnit sig i vid avgiftens påförande. Därjämte utgår till pensionstagare, som är varaktigt oförmögen till arbete och vars årsinkomst ej uppgår till för man 425 kronor och för kvinna 400 kronor, visst årligt tillägg till pensionen av allmänna medel (s. k. tilläggspension). Emellertid förloras rätt till tilläggspension under vissa i 9 § av lagen angivna omständigheter, däribland därest vederbörande visat tredska eller uppenbar försummelse i fullgörandet av honom enligt lagen åliggande avgiftsplikt. Vidare gäller enligt 30 § fjärde stycket, att, därest vid prövning av ansökan om pension befinnes, att beräknade beloppet av pensionen ej uppgår till 6 kronor om året, pension över huvud icke skall utgå. För tillförsäkrande av pension utöver den, som grundas å obligatoriska pensionsavgifter, är det medgivet en var att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter (s. k. frivillig försäkring).

Tillkomsten av det med moti- närens ändringsförslag avsedda stadgandet. I det av åldomsförsäkringskommittén den 9 november 1912 avgivna förslaget till lag om allmän pensionsförsäkring, vilket förslag ligger till grund för den nuvarande lagen i ämnet, återfanns väl den ovan återgivna bestämmelsen i nuvarande 30 § av lagen — vilken bestämmelse motiverades med att man ville förekomma ett onödigt och betungande arbete med utbetalande av en mängd mycket små pensioner — men däremot icke stadgandet i det i moti- onen berörda tredje stycket av 32 §. I följd härav gällde enligt kommitté- förslaget, att den, för vilken pensionsbeloppet icke uppgick till sex kronor och vilken sålunda icke erhöll någon pension, gick miste om varje valuta för de av honom erlagda avgifterna.

Propositionen 1913. Ehuru från vissa av de över förslaget hörda myndigheterna framhölls det orättvisa häruti, vidtogs ingen ändring i denna del av förslaget i den till 1913 års riksdag avlåtna propositionen, och gjordes ej heller härutinnan någon anmärkning från riksdagens sida. Lagen erhöll sålunda i ifrågavarande hänseende det av kommittén föreslagna innehållet.

Pensionsstyrelsens skrivelse den 20 april 1914. Redan några månader efter lagens ikraftträdande hemställde emellertid pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 20 april 1914, huruvida icke lämpligen borde vidtagas sådan ändring i lagen, att försäkrad, som befunnits berättigad till pension till mindre belopp än sex kronor om året och till vilken i följd därav jämlikt 30 § i lagen pension ej skulle utgå, kunde efter därom hos pensionsstyrelsen gjord framställning vid uppnådd 67 års ålder få

till sig återbetalade av honom inom tid, som föreskrevs i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock att, därest den försäkrade försummat att erlagga honom påförda avgifter och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppginge till sex kronor, återbetalning icke skulle äga rum.

Till stöd för denna framställning anförde pensionsstyrelsen huvudsakligen:

Bestämmelsen i 30 § hade till följd, att en del försäkrade icke erhöle någon valuta för de pensionsavgifter, som blivit av dem erlagda. Denna påföljd komme att drabba alla dem, som bleve invalider eller uppnådde 67 års ålder, innan de hunnit erlagga avgifter till tillräckligt belopp, och som icke vore berättigade till pensionstillägg eller pension på grund av frivilliga avgifter av sådan storlek, att beloppet därav tillsammans med avgiftspensionen uppginge till sex kronor för år. Detta missförhållande komme att göra sig gällande särskilt beträffande dem, som i början av lagens tillämpning befunne sig i hög ålder, i synnerhet med hänsyn till i lagen inrymda övergångsbestämmelser om reducering av eljest utgående pensionsbelopp. Med all sannolikhet komme ifrågavarande bestämmelse i 30 § att låta avgiftstvänet framstå i en onödigt ofördelaktig dager samt att framkalla missnöje hos de försäkrade. Dessa kunde icke anse med rättvisa och billighet förenligt, att de skulle vara skyldiga att erlagga avgifter utan att hava någon som helst utsikt att erhålla avgiftspension.

Över framställningen avgav ålderdomsförsäkringskommittén utlåtande den 12 juni 1914. Kommittén förklarade sig därvid icke finna tillräckliga skäl för bifall till den föreslagna lagändringen samt anförde:

Enligt kommitténs förmenande skulle den enda verkliga och ej med försäkringens grunder sammanhängande olägenheten med ifrågavarande bestämmelse i 30 § bestå däri, att vissa personer av mera framskriden ålder, vilka redan från början med säkerhet visste, att de aldrig kunde erhålla någon pension, ändock skulle erlagga avgifter. Detta gällde personer, vilka, då de bleve avgiftspliktiga, redan från annat håll redan åtnjöte pension eller livränta eller vore tillförsäkrade pension till sådant belopp, att de ej kunde påräkna pensionstillägg, och ej heller hunne att före 67 år erlagga så många avgifter, att avgiftspensionen kunde uppgå till sex kronor. I dylika fall handlade det tydligen ej om någon risk, som skulle genom försäkringen täckas, och det vore därför överensstämmande med lagens grunder, att avgifter icke onödigtvis erlades av dessa personer. Kommittén ansåge dock, att detta ändamål kunde lämpligast vinnas därigenom, att de ifrågavarande personerna undantogs från avgiftsplikt. En enkel utväg i sådant hänseende vore enligt kommitténs mening t. ex. att från avgiftsplikt undantaga alla personer, som vore födda före år 1860 och vilka från annat håll redan åtnjöte eller vore tillförsäkrade en pension av sådant belopp, att pensionstillägg ej kunde erhållas. Kommittén förklarade sig vidare för sin del halla det för lämpligare, att ur lagen borttoges bestämmelsen om att pensioner till mindre årligt belopp än sex kronor ej utbetalades, än att det infördes ett återbetalningssystem, vilket enligt kommitténs uppfattning ej vore fullt förenligt med försäkringens grunder och därjämte syntes kunna leda till ytterligare yrkanden på förändringar, som skulle medföra vittgående följder i kostnadshänseende. Det ökade besvär, som sålunda genom utbetalande en gång om året av ett antal mindre pensioner skulle uppkomma, ansåge kommittén, med hänsyn till att för en stor del av pensionärerna pensionen efter hand ökades till belopp överstigande

*Ålderdoms-
försäkrings-
kommitténs
utlåtande
den 12 juni
1914.*

sex kronor och således då komme att utgå samt att det även i övrigt väsentligen handlade om ett övergångsstadgande, ej vara av synnerlig betydelse för frågans avgörande.

Pensionsstyrelsens framställning den 21 januari 1918. Innan ifrågavarande framställning ännu blivit av Kungl. Maj:t slutligen prövad, ingav pensionsstyrelsen den 21 januari 1918 till Kungl. Maj:t en skrivelse, däri med ledning av dittills gjorda erfarenheter av pensionsförsäkringen föreslogs åtskilliga genomgripande förändringar beträffande densamma. I denna skrivelse anförde styrelsen bland annat:

Såsom av styrelsen redan tidigare förutsetts, hade den ifrågavarande bestämmelsen i 30 § av lagen verkat i ej ringa grad menligt på hela pensionsförsäkringens popularitet. Styrelsen ansåge fördenskull fortfarande vägande skäl tala för åtgärders vidtagande till undanröjande av de av bestämmelsen föranledda missförhållandena. Pensionsavgifter kunde stundom komma att erläggas till jämförelsevis stora belopp utan att pension finge utgå. Detta framginge av följande tabell, som utvisade, huru mycket en person *minst* skulle hava erlagt i pensionsavgifter, för att avgiftspensionen skulle uppgå till sex kronor (beloppen avrundade uppåt till hela krontal):

Födelseår	Erlagda pensionsavgifter	
	man	kvinn
1850—1868.....	30 kr.	38 kr.
1869—1878.....	27 »	34 »
1879—1883.....	24 »	30 »
1884—1888.....	22 »	28 »
1889—.....	20 »	25 »

De av ålderdomsförsäkringskommittén i utlåtandet den 12 juni 1914 anvisade utvägarna för frågans lösning kunde icke anses tillfredsställande. Pensionsstyrelsen finge därför vidhålla sitt i skrivelsen den 20 april 1914 framförda förslag. Visserligen vore det sant, att vid bifall till detta förslag en del personer, som fått till sig återbetalade erlagda pensionsavgifter och sedermera bleve berättigade till pensionstillägg, skulle äga uppbara en något högre pension, därest den avgiftspension, vartill de återbetalade avgifterna berättigade, tillagts. Men denna ökning av pensionsbeloppet vore så ringa, att den knappast hade praktisk betydelse. Enär de ifrågavarande, nu icke utbetalbara pensionerna ej syntes hava tagits i betraktande som inkomst vid beräkningen av försäkringskostnaderna, kunde en återbetalning av hithörande avgifter ske utan att försäkringens ekonomiska grunder rubbades.

Proposition till 1918 års riksdag. I anledning av pensionsstyrelsens sistberörda framställning avlät Kungl. Maj:t till 1918 års riksdag en proposition, nr 184, med förslag till vissa ändringar i pensionsförsäkringslagen, däribland ett tillägg till 32 § av det innehåll, styrelsen påyrkat. I sistnämnda hänseende anförde departementschefen:

Åtgärder synas påkallade för att undanröja den orättvisa, som ligger däri, att personer äro skyldiga erlägga pensionsavgifter, ehuru de, i händelse pensionsbeloppet icke skulle uppgå till sex kronor om året, jämlikt 30 § icke kunna erhålla någon valuta för dessa avgifter. Av olika sätt för frågans lösning torde det enklaste vara, att i sådant fall de erlagda pensionsavgifterna återbetalas på sätt pensionsstyrelsen föreslagit. Visserligen skulle orättvisan

kunna avlägsnas även genom att ur lagen utesluta berörda bestämmelse i 30 §, men detta skulle, såsom ock pensionsstyrelsen framhallit, medföra ett ganska betungande arbete med utbetalning av en mängd helt obetydliga pensioner. Att, på sätt älderdomsförsäkringskommittén ifrågasatt, fritaga vissa före år 1860 födda personer från skyldighet att erlægga pensionsavgift synes ej lämpligt, allra helst ett sadant fritagande nu skulle komma alldeles för sent och för övrigt sakna betydelse för alla de efter år 1860 födda personer, som komma att drabbas av berörda orättvisa.

Kungl. Maj:ts förslag blev i denna del bifallet av riksdagen; och erhöll i följd därav 32 § sin nuvarande lydelse.

I nu förevarande motion anföres — sedan redogörelse lämnats för bland annat innehållet i tredje stycket av 32 § i pensionsförsäkringslagen — följande:

Momentet tillkom på grund av en kungl. proposition (nr 184) och var i sin positiva del utförligt motiverat. Däremot söker man förgäves efter någon som helst motivering för bestämmelsen, att viss försumlighet att erlægga påfordrad avgift skall medföra förlust av rätten att återfå erlagda avgifter. Möjligen tänkte man sig, att den skulle bidra till en bättre avgiftsbetalning. Dess betydelse i det avseendet torde emellertid vara mycket ringa, då det här gäller i stort sett endast gamla personer och dessa i allmänhet äro betydligt mera villiga att erlægga sina avgifter än personer i yngre åldersklasser. En i denna riktning mera effektivt och allmänt verkande bestämmelse finns f. ö. i lagens 9 §, där det stadgas, att tredska eller uppenbar försumlighet i fullgörandet av avgiftsplikten skall medföra förlust eller minskning av pensionstillägg.

Bestämmelsen verkar också mycket godtyckligt och ofta orättvist, dels därför att ingen hänsyn får tagas till *anledningen* till underlåtenheten att betala en avgift (vilket däremot göres vid tillämpningen av det nyssnämnda stadgandet i 9 §), dels därför att den träffar oberoende av i vilken *utsträckning* försumlighet att erlægga avgift förekommit. Jag skall anföra några få exempel för att belysa dessa förhållanden, som även i viss mån försvåra strävandena att göra den allmänna pensionsförsäkringen populär.

För de åldersklasser, det här rör sig om, fordras för att bli berättigad till en avgiftspension av 6 kronor, att det erlagts av man 30 kronor och av kvinna 37 kronor. Om nu av två män, som uppnått 67 års ålder och påförts vardera 30 kronor, den ene erlagt 30 kronor och den andre 27 kronor, så får den förstnämnde 6 kronor om året, så länge han lever, den sistnämnde ingenting. Om båda varit avgiftspliktiga i tio år och den ene påförts 130 kronor och således haft relativt goda inkomster men endast erlagt 30 kronor, under det att den andre påförts 3 kronor om året eller sammanlagt 30 kronor och således levat i mycket små ekonomiska omständigheter men ett enda år icke förmått betala sin avgift, alltså erlagt tillsammans 27 kronor, så får den förstnämnde 6 kronor om året, den sistnämnde ingenting. Exempelen äro kanske ytterlighetsfall, men sådana och dem närgränsande fall förekomma i verkligheten. Och vidare. Om en man och en kvinna vid uppnådda 67 år påförts vardera 38 kronor och erlagt vardera 35 kronor, så får kvinnan ingenting men mannen en årlig pension av 7 kronor.

En bestämmelse, som leder till dylika konsekvenser, bör tydligen icke utan starka skäl bibehållas i lagen.

En lagändring, som upphäver denna undantagsbestämmelse, är också mycket lätt genomförd och torde icke nämnvärt öka pensionsstyrelsens och pensionsnämndernas arbete. Ty de flesta, som drabbas av bestämmelsen, torde vara

*Motive-
ringen till
föreva-
rande
motion.*

okunniga om dess existens eller om vilka avgifter de under årens lopp påförts och erlagt, och de söka därför återfå sina avgifter samt bereda därigenom dessa myndigheter ungefär samma arbete, vare sig bestämmelsen finns eller icke. En ringa ökning i arbetet förorsakas endast i den mån personer, som redan fått ansökningar avslagna, efter lagändringen inkomma med nya sådana.

Icke heller skulle den av mig föreslagna ändringen inverka på försäkringens grunder. Därtill torde de ifrågakommande beloppen vara alltför obetydliga, och det kan i övrigt i det avseendet hänvisas till ett i ovannämnda proposition nr 184 refererat uttalande av pensionsstyrelsen, att »dessa nu icke utbetalbara pensioner ej synas hava tagits i betraktande som inkomst vid beräkningen av försäkringskostnaderna».

Pensionsstyrelsens yttrande över motionen. Utskottet har i den ordning, § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande över motionen av pensionsstyrelsen.

Denna har i sitt över motionen avgivna utlåtande, med förmålan att de hos styrelsen förordnade sakkunniga herrar Eriksson i Grängesberg, Kvarnzelius och Nilsson i Bonarp samt fröken Ebba Wedberg förklarar sig biträda styrelsens yttrande, anfört följande:

Pensionsstyrelsen har sedan en tid tillbaka under överbäggande förslag till vissa ändringar i pensionsförsäkringslagen, bland andra den ändring, som avses med förevarande motion. Då styrelsen emellertid ansett sig icke böra framlägga dessa förslag, innan styrelsen tagit del av statens besparingskommittés nyligen utkomna betänkande rörande socialförsäkringens organisation, har tiden för förslagets ingivande till Kungl. Maj:t framskjutits.

Vad den av motionären föreslagna lagändringen angår, står den icke i något egentligt samband med besparingskommitténs förslag, och är den enligt pensionsstyrelsens mening väl motiverad.

Uppenbart torde vara, att ett bifall till lagändringsförslaget måste medföra, att en person, som fyllt 67 år och som på grund av den nuvarande lydelsen av ifrågavarande paragraf fått ansökan om återbekommande av erlagda avgifter avslagen, efter lagändringens ikraftträdande kan på ny ansökan få avgifterna återbetalade.

Slutligen anser sig pensionsstyrelsen i anslutning till ett av motionären gjort uttalande böra framhålla, att ett återbetalande av erlagda avgifter, som skulle möjliggöras genom ett bifall till motionen, icke i någon mån skulle medföra rubbning i pensionsförsäkringens ekonomiska grunder.

Under återopande av vad sålunda anförts får pensionsstyrelsen för sin del tillstyrka bifall till motionen.

Utskottets yttrande. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, var syftet med det år 1918 beslutade tillägget till 32 § av pensionsförsäkringslagen att undanröja orättvisan däri, att, såsom dittills gällt, personer, för vilka pensionsbeloppet icke uppginge till sex kronor och vilka på denna grund uteslötes från rätt till pension, icke erhöles någon som helst valuta för sina enligt lagens föreskrifter inbetalda pensionsavgifter. För detta syftemåls vinnande medgavs rätt för berörda personer att efter uppnådda 67 år återbekomma de av dem erlagda avgiftsbeloppen. Då emellertid härtill knöts det förbehållet, att vederbörande icke genom försummelse att erlagga honom påförd avgift finge hava vållat, att årliga pensionsbeloppet ej uppginge till sex kronor, har den ifrågavarande bestämmelsen, på sätt av motionären närmare utvecklats, kommit att i till-

lämpningen verka godtyckligt och ofta obilligt. Med fog torde ock kunna ifrågasättas, huruvida den till grund för förbehållet liggande synpunkten att genom detsamma söka förmå vederbörande till behörigt fullgörande av avgiftsplikten bör tillerkännas något inflytande vid bedömandet av ifrågavarande återkravs rätt. Det är ju här i stort sett fråga om åldersgrupper, vilka vid lagens ikraftträdande redan befunno sig i så hög ålder, att den avgiftspension, de kunde påräkna, bleve mycket obetydlig. Under sådana förhållanden är det ganska förklarligt, om de icke i synnerlig grad varit intresserade av avgifternas erläggande. För underlåtenhet i detta avseende synes icke skäligen, utöver förlusten av pensions rätt, böra gälla förbud mot återbekommande av erlagda avgiftsbelopp. Enligt vad pensionsstyrelsen framhållit skulle icke heller ett återbetalande av avgifterna i någon mån verka rubbande å de ekonomiska grunderna för pensionsförsäkringen.

Vid nu angivna förhållanden finner sig utskottet, i överensstämmelse jämväl med pensionsstyrelsens uttalade uppfattning, böra förorda borttagande av det ifrågavarande förbehållet för rätt till återbekommande av i motionen avsedda avgiftsbelopp. På sätt av pensionsstyrelsen anmärkts, kommer därigenom att beredas möjlighet för den, som på grund av lagrummets nuvarande lydelse fått ansökan om återbekommande av erlagda avgifter avslagen, att efter därom gjord förnyad framställning få dylika avgiftsbelopp till sig återbetalda.

Med stöd av det anförda får utskottet sålunda hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion ville för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 32 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 32 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 28 juni 1918, skall erhålla följande ändrade lydelse:

32 §.

Angående — — — — — Konungen.

Pensionsbelopp — — — — — förverkat.

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som på grund av bestämmelsen i 30 § fjärde stycket icke äger uppbära pension, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock icke förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

Stockholm den 24 mars 1925.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, Sigfrid Hansson, greve Spens, Tjällgren, Alfred Petrén** och *Frändén,** fröken *Hesselgren** samt herr *Franzén;*

från andra kammaren: herrar *Öberg, Hage,* Magnusson* i Skövde,* *Ödström, Johansson* i Kälkebo, *Holmström* i Stockholm, *Svensson* i Skönsberg och *Olovson* i Västerås.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.